

PRAVO INTELEKTUALNE SVOJINE

Prema **karakteru predmeta** zaštite, odnosno nivou inventivnosti, deli se na:

1. Duhovne tvorevine ili nematerijalna dobra (autorska dela, pronalasci, biljne sorte, industrijski dizajn, topografija p.p.);
2. Pseudotvorevine ili privredni produkti (tj. industrijski proizvodi) (fonogrami, videogrami, radio i tv emisije, baze podataka) i
3. Oznake ili komercijalni simboli: (žigovi, oznake geografskog porekla)

Prema **oblasti** stvaralaštva deli se na:

1. **Pravo industrijske svojine** i
2. **Autorsko pravo i prava srodna autorskom pravu**

I PRONALAZAČKO (PATENTNO) PRAVO

No.	PREDMET ZAŠTITE (rezultat stvarlačkog rada)	OBLIK PRAVNE ZAŠTITE (subjektivno pravo)
1.	Pronalazak	Patent ili mali patent
2.	Tehnička inovacija	Tehničko unapređenje
3.	Patentirani lekovi i sredstva za zaštitu bilja	Sertifikat o dodatnoj zaštiti
Prava srodna patentnom pravu		
4.	KNOW – HOW – faktičko pravo	
5.	Poluprovodnički proizvod (PP)	Topografija PP
6.	Tvorevine spoljnog oblikovanja upotrebnog predmeta koje određuju njegovu upotrebu	Koristan model (mali patent u našem pravu)
7.	Nove biljne sorte	Pravo oplemenjivača biljnih sorti
8.	2D ili 3D prikazi proizvoda ili njihovih delova određeni vizuelnim karakteristikama i/ili materijalima od kojih su sačinjeni	Industrijski dizajn (uzorci ili modeli)

I PRONALAZAČKO PRAVO

1. Pronalazak:

novo rešenje određenog tehničkog problema, koje ima **inventivni nivo**, i koje je industrijski **primenljivo**.

Oblik pravne zaštite - **patent (ili mall patent)**

Materijalnopravni uslovi zaštite:

Generalna klauzula - pozitivni uslovi:

- 1) *novost;***
- 2) *inventivni nivo, i***
- 3) *Industrijska primenljivost.***

Negativna enumeracija:

- a) Neki oblici stvaralaštva se ne smatraju pronalascima (otkrića, naučne teorije, matematičke metode, programi igara..)**
- b) Neke kategorije pronalazaka su zakonom izuzete iz patentne zaštita:**
  - pronasci čija bi komercijalna upotreba bila protivna zakonu ili moralu (javnom poretku);**
  - hirurški i dijagnostički postupci lečenja ljudi i životinja (osim lekova i pomagala, koji se štite po pravu I.S.) i**
  - biljna sorta i životinjska rasa ili bitno biološki postupak za dobijanje biljaka ili životinja**

FORMALNI USLOV - UPRAVNIPOSTUPAK kod Zavoda za intelektualnu svojinu (ZIS-a).

PREDMET pronalska: nov proizvod, nov postupak, primena proizvoda ili primena postupka.

2. Tehnička inovacija -

svaka racionalizacija procesa rada primenom poznatih tehničkih sredstava i tehnoloških postupaka, kojom se postižu neki korisni efekti (povećavanje produktivnosti, smanjenje troškova, zaštita životne sredine..)

Oblik pravne zaštite - **tehničko unapređenje**

Materijalnopravni uslovi zaštite su:

1) relativna novost (u okviru firme - p.d.) i

2) primenljivost

Formalni uslovi - propisani aktom p.d.

3. Patentirani lekovi i sredstva za zaštitu bilja - oblik zaštite -serifikat o dodatnoj zaštiti

Materijalnopravni uslovi - propisani ZAPAT-om

- 1) osnovni patent na snazi;**
- 2) važeća dozvola za promet;**
- 3) da proizvod već nije bio predmet sertifikata;**
- 4) prva dozvola za promet posle 1.1. 2005.**

Formalni uslov - postupak pred ZIS-om

PRAVA SRODNA PATENTNOM PRAVU

4. Know-how (faktičko pravo) - formalno se ne štiti

Skup praktičnih znanja i stečenih iskustava koji se mogu primeniti u privredi ili vanprivredi (formula za Coca Colu)

Karakteristike:

-faktički karakter;

-tajnost;

-primenljivost;

-prenosivost;

-tehnički karakter

5. Poluprovodnički proizvod predstavlja predmet zaštite kod topografije poluprovodničkog proizvoda.

Poluprovodnički proizvod je gotov proizvod ili međuproizvod namenjen obavljanju elektronske funkcije, isključivo ili zajedno sa drugim funkcijama, koji se sastoji od sloja poluprovodničkog materijala i od jednog ili više drugih slojeva provodnog, izolacionog ili poluprovodničkog materijala, raspoređenih u, prema unapred utvrđenom, trodimenzionalnom uzorku (šemi).

Oblik zaštite - ***topografija poluprovodničkog proizvoda.***

Materijalnopravni uslovi zaštite su:

- 1) da je rezultat intelektualnog napora stvaraoca (originalnost) i**
- 2) da u vreme nastanka nije bila opštepoznata u industriji poluprovodničkih proizvoda**

6. Tvorevine spoljnog oblikovanja upotrebljivog predmeta koje određuju njegovu upotrebu (novi oblici alati, pakovanja, robe..) mogu dobiti pravnu zaštitu u obliku *korisnog modela (mali patent u našem pravu)*.

Materijalnopravni uslovi zaštite:

- 1) *novost;***
- 2) *tehnička priroda, i***
- 3) *privredna primenljivost***

Formalni uslovi - upravni postupak kod ZIS-a

NAPOMENA: PREDMET malog patenta je uži u odnosu na predmet patenta.

7. Nova biljna sorta - skup biljaka unutar jedinstvene botaničke klasifikacije najniže poznate kategorije (reda) - predmet zaštite

Oblik zaštite - ***pravo oplemenjivača biljnih sorti (oplemenjivačko pravo)***

Materijalnopravni uslovi:

- 1) *novost;***
- 2) *različitost;***
- 3) *uniformnost;***
- 4) *stabilnost i***
- 5) *ime sorte.***

***Formalni uslov - upravni postupak pred MINISTARSTVOM
POLJOPRIVREDE.***

NAPOMENA: Ne štite se sorte nastale prirodnim putem već samo one nastale ljudskom intervencijom u genom biljke.

8. Dvodimenzionalni (2D) ili trodimenzionalni (3D) izgled celog proizvoda ili njegovog dela, koji je određen njegovim vizuelnim karakteristikama, posebno linijama, konturama, bojama, oblikom, teksturom **i/ili** materijalima od kojih je proizvod sačinjen, ili kojim¹ je ukrašen¹, kao i njihovom Kombinacijom.

- štiti se **INDUSTRIJSKIM DIZAJNOM**.

-(nove slike i crteži štite se uzorkom, a

-nova geometrijska tela (oblici proizvoda) - modelom)

Materijalnopravni uslovi zaštite su pozitivni i negativni. **Pozitivni uslovi** su određeni metodom generalne klauzule.

Prema generalnoj klauzuli uslovi zaštite su:

1) novost i

2) individualni karakter.

Negativni uslovi su dvojaki:

OPŠTA ZABRANA: Isključenje iz zaštite zbog tehničke funkcije (lopta, cigla...) i suprotnosti sa javnim poretkom i moralom

NEGATIVNA ENUMERACIJA (apsolutne i relativne zabrane):

Na osnovu zakona zaštita se ne može odobriti industrijskom dizajnu:

- 1) koji ne predstavlja industrijski dizajn u smislu ovog zakona;
- 2) koji ne ispunjava uslove zaštite;
- 3) ako je prijavu za priznanje industrijskog dizajna podnelo lice koje nema pravo na zaštitu;
- 4) ako je industrijski dizajn u suprotnosti sa industrijskim dizajnom koji je postao dostupan javnosti nakon dana podnošenja prijave, ili datuma priznatog prava prvenstva, a koji je zaštićen u Srbiji;
- 5) koji koristi prepoznatljiv znak, a zakon kojim se uređuje takav znak omogućava nosiocu prava na znak pravo da zabrani takvo korišćenje;
- 6) koji povređuje autorsko pravo ili prava industrijske svojine drugog lica;
- 7) koji sadrži državni ili drugi javni grb, zastavu ili simbol, naziv ili skraćenicu naziva neke zemlje ili međunarodne organizacije, religiozne i nacionalne simbole, kao i njihovo podražavanje, osim po odobrenju nadležnog organa.

Formalni uslov - upravni postupak kod ZIS-a

II PRAVO ZNAKOVA RAZLIKOVANJA

No	Predmet zaštite (rezultat stvaralačkog rada)	Oblici pravne zaštite (subjektivno pravo)	
1.	Robni i uslužni znaci	Žig (marka proizvoda ili usluga)	
2.	Geografski nazivi lokaliteta	a) Geografske oznake b) Imena porekla	- Oznake geografskog porekla

1. Robni i uslužni znaci - oznake koje služe za obeležavanje roba ili usluga u prometu i njihovo razlikovanje od sličnih roba i usluga drugih proizvođača, odnosno pružaoaca usluga

Oblik njihove zaštite je **žig** ili **marka** proizvoda i usluga.

Novi Zakon o žigovima je materijalne uslove zaštite odredio kumulacijom metoda *generalne klauzule* i *negativne enumeracije*.

Generalna klauzula:

Materijalnopravni uslovi zaštite su:

1) Distinktivnost (različitost) i

2) Mogućnost prikazivanja znaka u Registru žigova na jasan i precizan način.

Znak se može sastojati od reči, slogana, slova, brojeva, slika, crteža, rasporeda boja, trodimenzionalnih oblika, kombinacija tih znakova, kao i od muzičkih fraza prikazanih notnim pismom i sl.

Negativna enumeracija - apsolutne i relativne zabrane:

Zakon nabraja 15-ak kategorija znakova koji ne mogu dobiti zaštitu u obliku žiga.

Žigom se ne može zaštititi znak:

- 1) koji ne ispunjava uslove iz ovog zakona;
- 2) koji je protivan javnom poretku ili prihvaćenim moralnim principima;
- 3) koji po svom ukupnom izgledu nije podoban za razlikovanje robe, odnosno usluga u prometu;
- 4) koji se sastoji isključivo od trodimenzionalnog oblika određenog prirodom robe ili oblika robe koji je neophodan za dobijanje određenog tehničkog rezultata ili od oblika koji bitno utiče na vrednost robe;
- 5) koji se sastoji isključivo od oznaka ili podataka koji u prometu mogu služiti za označavanje vrste, kvaliteta, količine, namene, vrednosti, geografskog porekla, vremena proizvodnje robe ili pružanja usluga, ili drugih karakteristika robe, odnosno usluga;
- 6) koji je u svakodnevnom govoru ili u dobrim trgovinskim običajima postao uobičajen za označavanje određene vrste robe, odnosno usluga;

- 7) koji svojim izgledom ili sadržajem može da dovede u zabludu učesnike u prometu u pogledu npr. vrste, kvaliteta ili geografskog porekla robe ili drugih svojstava robe, odnosno usluga;
- 8) koji sadrži zvanične znakove ili punceve za kontrolu ili garanciju kvaliteta ili ih podražava, osim po pisanom odobrenju nadležnog organa;
- 9) koji je istovetan ranije zaštićenom znaku za istu vrstu robe, odnosno usluga;
- 10) koji je istovetan ranije zaštićenom znaku drugog lica za sličnu vrstu robe, odnosno usluga, ili sličan ranije zaštićenom znaku drugog lica za istovetnu ili sličnu vrstu robe, odnosno usluga, ako postoji verovatnoća da zbog te istovetnosti, odnosno sličnosti nastane zabuna u relevantnom delu javnosti, koja obuhvata i verovatnoću dovođenja u vezu tog znaka sa ranije zaštićenim znakom;
- 11) koji je istovetan ili sličan, za istu ili sličnu vrstu robe, odnosno usluga znaku drugog lica koji je poznat u Republici Srbiji u smislu člana 6bzsPariske konvencije o zaštiti industrijske svojine (u daljem tekstu: opštepoznati znak);
- 12) koji, bez obzira na robu, odnosno usluge na koje se odnosi, predstavlja reprodukciju, imitaciju, prevod ili transliteraciju zaštićenog znaka drugog lica ili njegovog bitnog dela, koji je kod učesnika u prometu u Republici Srbiji nesumnjivo poznat kao znak visoke reputacije (u daljem tekstu: čuveni žig), ako bi se korišćenjem takvog znaka nelojalno izvlačila korist iz stečene reputacije čuvenog žiga ili bi se štetilo njegovom distinktivnom karakteru, odnosno reputaciji;
- 13) koji svojim izgledom ili sadržajem povređuje autorska prava ili druga prava industrijske svojine;
- 14) koji sadrži državni ili drugi javni grb, zastavu ili simbol, naziv ili skraćenicu naziva neke zemlje ili međunarodne organizacije, kao i njihovo podražavanje, osim po odobrenju nadležnog organa odnosno zemlje ili organizacije;
- 15) koji predstavlja ili podražava nacionalni ili religijski simbol.

Formalni uslov - upravni postupak kod ZIS-a

2) OZNAKA GEOGRAFSKOG POREKLA

- a) **Geografska oznaka** - prost geografski naziv koji označava da određeni proizvod potiče sa određenog lokaliteta (npr. zaječarsko pivo) gde se određena specifična svojstva (kvalitet, reputacija...) suštinski mogu pripisati njegovom geografskom poreklu i čija se proizvodnja i/ili prerada i/ili priprema odvijaju na određenom ograničenom području.
- b) **Ime porekla** - viši, kvalifikovaniji oblik - predstavlja naziv nekog lokaliteta (mesta, zemlje, regiona) koji služi za obeležavanje proizvoda i usluga koji potiču sa tog lokaliteta i imaju specifična svojstva koja su isključivo ili bitno uzrokovana geografskim (prirodnim) i/ili ljudskim faktorom i čija se proizvodnja, prerada i priprema u celini odvijaju na određenom ograničenom području (fruškogorski biser, mostarska blatina i td.).

Oblik zaštite ili subjektivno pravo je ***oznaka geografskog porekla***.

Uslovi zaštite su određeni generalnom klauzulom i negativnom enumeracijom.

Prema **generalnoj kluzuli** pozitivni materijalnopravni uslovi su:

- 1) *lokalitet;*
- 2) *specifična svojstva proizvoda, odnosno usluge i*
- 3) *uzročna veza između lokaliteta i specifičnih svojstava.*

Negativna enumeracija:

Zakon o o.g.p.

Oznakom geografskog porekla ne može da se zaštititi naziv:

- 1) čije je objavljivanje ili upotreba protivna javnom poretku ili prihvaćenim moralnim principima;
- 2) koji predstavlja ime zaštićene biljne sorte ili životinjske vrste, ukoliko može da stvori zabunu kod potrošača u pogledu stvarnog porekla proizvoda;
- 3) čiji izgled ili sadržaj može da stvori zabunu kod potrošača u pogledu prirode, porekla, kvaliteta, načina proizvodnje ili drugih karakteristika proizvoda;
- 4) koji je istovetan ili bitno sličan ranije registrovanom žigu, ukoliko s obzirom na reputaciju, poznatost i dužinu upotrebe tog žiga postoji mogućnost nastanka zabune kod potrošača u pogledu proizvođačkog porekla proizvoda;
- 5) koji predstavlja tačan naziv zemlje, regiona ili lokaliteta sa koga proizvod potiče, ali koji kod potrošača izaziva lažnu predstavu da proizvod potiče iz druge zemlje, regiona ili lokaliteta;
- 6) koji je usled dugotrajne upotrebe postao generičan, odnosno uobičajen naziv za označavanje određenog proizvoda;
- 7) koji nije zaštićen, ili je prestao da bude zaštićen u zemlji porekla, ili koji je prestao da se koristi u toj zemlji.

Formalni uslovi - upravni postupak kod ZIS-a.

NAPOMENA: DVA POSEBNA (SAMOSTALNA) POSTUPKA:

a) postupak za ustanovljenje o.g.p. i

b) postupak za sticanje svojstva ovlašćenog korisnika

III PRAVO KONKURENCIJE

Prema novom **Zakonu o trgovini** (iz 2019. godine), pod povredom konkurencije podrazumevaju se tri oblika nedozvoljenog ponašanja:

- 1) nepoštena tržišna utakmica;
- 2) nedozvoljena špekulacija, i
- 3) piramidalna trgovina.

Prema **Zakonu o zaštiti konkurencije** (iz 2009. i 2013. godine) pod povredom konkurencije smatraju se:

- 1) restriktivni sporazumi;
- 2) zloupotreba dominantnog položaja na tržištu, i
- 3) koncentracija učesnika u prometu.

Prema **Zakonu o zaštiti potrošača** (iz 2021.) oblici nepoštene poslovne prakse su:

- 1) Obmanjujuća poslovna praksa i 2) nasrtljiva poslovna praksa.

AUTORSKO PRAVO I SRODNA PRAVA

PREDMET ZAŠTITE u Autorskom pravu: autor i autorsko delo.

-AUTOR izvorni nosilac a.p.(fizičko lice - jedno ili više - koje je stvorilo neko autorsko delo).

-DERIVATIVNI NOSIOCI A.P. (po osnovu ugovora , zakona ili nasledjivanja)

-AUTORSKO DELO -

-teorijski pojam

-zakonski pojam (generalna klauzula, egzemplarno nabranje i negativna enumeracija)

TEORIJSKI:

-delo kao ljudska tvorevina;

-intelektualni karakter (duhovni sadržaj);

-određenost forme;

-originalnost i

-pripadnost književnosti, nauci ili umetnosti (tj. oblasti kulture).

ZAKONSKI:

Generalna klauzula: Autorsko delo je **ORIGINALNA** duhovna tvorevina jednog ili više fizičkih lica izražena u određenoj **FORMI**, bez obzira na njegovu umetničku, naučnu ili drugu vrednost, njegovu namenu, veličinu, sadržinu i način ispoljavanja, kao i dopuštenost javnog saopštavanja njegove sadržine.

Bitni uslovi zaštite su:

-ORIGINALNOST I

-FORMA

Ostali su sve nebitni uslovi.

Egzemplarno (primerice) nabranje: Autorskim delom smatraju se naročito:

1. pisana dela;
2. govorna dela;
3. dramska dela, dramsko-muzička dela....
4. muzička dela;
5. filmska dela;
- ■ ■ ■
10. pozorišna režija.

NAPOMENA: Lista nije zaključena, pa se u praksi mogu pojaviti i nove tvorevine koje ispunjavaju bitne uslove i smatraju se autorskim delom, kao npr. veb sajtovi, postovii, tvitovi, blogovi, profili na F.B. i dr.

Negativna enumeracija:

Ne smatraju se autorskim delom:

- zakoni, podzakonski akti i drugi pripisi;
- službeni akti državnih i javnih organa;
- službeni prevodi propisa i službenih materijala državnih i javnih organa i
- podnesci i drugi akti u upravnim ili sudskom postupku.

AUTORSKOPRAVNI ODNOS

Subjekti koji učestvuju u autorskopravnom odnosu: -autor;

- derivativni nosioci autorskog prava;
- organizacije za kolektivno ostvarivanje autorskih i srodnih prava;
- korisnici dela (ovlašćeni i neovlašćeni);
- uživaoci (javnost, publika), i
- država.

PRAVA SRODNA AUTORSKOM PRAVU

1. pravo interpretatora (umetnika izvođača);
2. pravo proizvođača fonograma;
3. pravo filmskog producenta (proizvođača videograma);
4. pravo proizvođača emisija;
5. pravo proizvođača baza podataka, i
6. pravo izdavača:
  - a) pravo prvog izdavača slobodnog dela i
  - b) pravo izdavača štampanih izdanja na posebnu naknadu.